

2. Zdroje financování kultury v roce 2011

2.1. Veřejné výdaje na kulturu

Přímé veřejné výdaje na kulturu v roce 2011 dosáhly částky 34,7 mld. Kč (viz tab. č. 1 v příloze), což odpovídalo zhruba 14,6% celkových zdrojů financování kultury. V porovnání s rokem 2010, kdy veřejné výdaje dosáhly 36,3 mld. Kč, to bylo o 1,6 mld. Kč a o 4,4% méně¹. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávních celků a státních mimorozpočtových fondů (kultury a pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Nepřímou pomoc státu kultuře je nemožné kvantifikovat, mimo jiné i proto, že její část může přicházet i prostřednictvím výdajů domácností či podniků (snížení základu daně v případě daru kulturní instituci).

Jak ukazuje níže uvedená tabulka v období let 2009 – 2011 dosáhly veřejné výdaje do kultury nejvyšší úrovně v roce 2010. Nutno dodat, že porovnání s rokem 2009 je problematické z toho důvodu, že od roku 2010 je sektor kultury chápán šířeji (viz úvod). Při poklesu celkových veřejných výdajů v roce 2011 je zřejmá tendence výrazného snížení výdajů investičního charakteru při mírném zvýšení výdajů provozních.

v mil. Kč

Veřejné výdaje na kulturu	2009	2010	2011	Index 2011/10 v %	Index 2011/09 v %
Provozní výdaje	19 325	27 720	28 225	101,8	146,1
Investiční výdaj	8 964	8 563	6 514	76,1	72,7
Výdaje celkem	28 289	36 283	34 739	95,7	122,8

Z celkové výše veřejných výdajů bylo více než 28, 2 mld. Kč (81,2%) určeno na provozní účely a 6,5 mld. Kč (18,8%) na investice. Z pohledu úrovně veřejných zdrojů (stupňů vlády) bylo nejvíce prostředků na kulturu věnováno z obecních a městských rozpočtů (18,2 mld. Kč; z toho více než 27,7% na investice), dále z rozpočtu na regionální úrovni 8,3 mld. Kč (z toho 8,4% na investice) a konečně ze státního rozpočtu vč. státního fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie 8,2 mld. Kč; z toho více než 23% na investice).

Lze říci, že základní proud pohybu veřejných finančních zdrojů do kultury směřoval z obecních rozpočtů do provozu oblastí kulturního dědictví, uměleckého vzdělávání a interpretačního umění.

Co se týče rozdělení těchto prostředků do jednotlivých oblastí, více než 27% jich bylo použito v kulturním dědictví, 18,5% v uměleckém vzdělávání a více než 14% interpretačním umění.

Významnou část zdrojů (téměř 17%) nebylo možné ani podle odpovídajících paragrafů státního rozpočtu jednoznačně přiřadit ke konkrétní kulturní oblasti a proto je uvedena v položce „neznámá oblast“. Týká se to zejména činností vztahujících se ke kultuře jako celku (zájmová činnost, ostatní záležitosti kultury).

¹ V souladu s výše zmíněným manuálem se zdroji rozumí veškeré příjmy (vč. investičních dotací, přírůstku stavu úvěrů a půjček, darů apod.) institucí s převažujícími kulturními aktivitami (tj. s poskytováním kulturních služeb a statků)

Část veřejných prostředků (v rozsahu 11,4%) byla směřována do oblasti správy, kam patří orgány státní správy v oblasti kultury a instituce provádějící ochranu autorských práv.

Z pohledu členění na provozní a investiční sféru hospodaření byly nejvyšší částky investičních výdajů z veřejných prostředků vynaloženy v oblasti kulturního dědictví (zdroj – státní rozpočet a dale obecní a městské rozpočty). Na druhé straně lze říci, že kreativní sektor (viz kap.1.1.) veřejné zdroje financování v zásadě míjejí.

Jiný pohled na veřejné výdaje na kulturu poskytují data získaná pomocí statistických šetření KULT u poskytovatelů kulturních služeb (prováděná ČSÚ v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a NIPOS u většiny ostatních poskytovatelů).

Tab. č. 2 uvedená v příloze obsahuje v prvních čtyřech sloupcích údaje o veřejných výdajích zjištěných formou provozních či investičních příspěvků a dotací z veřejných rozpočtů a údaje vycházející z šetření v domácnostech. Další sloupce tabulky obsahují data ze zmíněných specializovaných šetření v kulturních institucích (podniková zjišťování a KULT) a šetření v neziskových institucích (NI). Zdroje těchto institucí představují jejich celkové příjmy zvýšené o čerpané úvěry a snížené o příjmy z veřejného sektoru, domácností, mezinárodního prostředí a splacené úvěry.

Z dopočtených dat uvedených šetření KULT a NI (na celý základní soubor respondentů) je patrné, že veřejné výdaje do kultury (bez tzv. neznámého poskytovatele) v roce 2011 dosáhly částky 27, 5 mld. Kč, což je o 7,2 mld. Kč (o 20%) méně než udává celkový údaj o čerpání veřejných rozpočtů. Částka veřejných výdajů nerozdělených podle poskytovatelů je téměř o 1,3 mld. vyšší, než tomu je v případě částky veřejných výdajů nerozdělených do kulturních oblastí.

S ohledem na výše přijatelný předpoklad preference administrativního zdroje dat MF o čerpání rozpočtu před daty zjištěnými statistickými šetřeními, je rozdíl v podobě „vyrovnávací položky“ přisouzen tzv. neznámému poskytovateli. Obtížněji lze příslušným poskytovatelům přiřadit zejména veřejné výdaje z obecních a regionálních rozpočtů (místní vládní instituce). V případě těchto veřejných výdajů připadá na neznámého poskytovatele téměř 22,6% z celkových výdajů, což svědčí o vysokém podílu neidentifikovatelných výdajů. V položce výdajů ústředních vládních institucí je situace příznivější, na neznámého poskytovatele připadá zhruba 14,5% veřejných výdajů. Je zřejmé, že v porovnání s poskytovateli je v případě kulturních oblastí stupeň přiřazení výdajů vyšší.

Nutno říci, že úroveň **přiřazení veřejných výdajů** ke kulturním oblastem či k poskytovatelům **je dosti významným indikátorem. Čím je vyšší, tím jemněji můžeme strukturovat získaná data, méně využívat různých odhadů**, snadněji formulovat a uplatňovat kontrolní vazby, lépe zjištěné údaje analyticky využít **a v konečném výsledku tak disponovat věrohodnějšími informacemi.** Ovlivňuje ji nejen hloubka členění příslušných klasifikací (COFOG, COICOP, NACE), ale i vhodný výběr poskytovatelů kulturních služeb a statků popř. i kulturních oblastí a samozřejmě zdroj zjištěných dat a jeho kvalita (administrativní data, šetření v domácnostech či v kulturních institucích).

Přes doplňkový charakter údajů o veřejných výdajích zjištěných statistickým šetřením v kulturních institucích a výše uvedený celkově nižší rozsah jejich přiřazení konkrétním poskytovatelům, mají tato data pro svou adresnost nemalý význam. S jejich pomocí můžeme sledovat a popř. i hodnotit rozsah veřejných výdajů v jednotlivých kulturních oblastech s přesností až na jednotlivé institucionální jednotky (lze je využít pro propočty založené na struktuře výdajů).

Z tab. č. 3 v příloze, která ukazuje umístění finančních zdrojů kultury (dle oblastí a poskytovatelů) je patrné, že celkový **průnik přiřazení finančních zdrojů ke kulturní oblasti či poskytovateli za rok 2011 dosahoval zhruba 46,5%.**

Pokud bychom hodnotili **podíl veřejných výdajů na kulturu na celkových konsolidovaných výdajích veřejných rozpočtů, ten v roce 2011 dosáhl necelých 2,17%** (v roce 2010 to bylo více – 2,26%).

2.2. Soukromé výdaje na kulturu

2.2.1. Výdaje domácností na kulturu

Výdaje domácností na kulturu v roce 2011 dosáhly bezmála výše 40,8 mld. Kč (viz tab. č. 1 v příloze), což je 17,2% z celkových zdrojů financování kultury. V porovnání s předcházejícím rokem došlo k poklesu těchto výdajů o 4,4 mld. Kč.

Pokles výdajů domácností - podobně jako pokles ostatních zdrojů financování - **je zřejmě způsoben úspornými přístupy** v současném období ekonomické nejistoty.

Výše uvedený údaj zahrnuje odpovídající část výdajů domácností zjišťovaných pomocí výběrového šetření v cca třech tisících domácnostech. Vzhledem k předpokládanému podhodnocení dat jsou zjištěné částky navyšovány dle metodiky národního účetnictví. Výdaje domácností jsou zjišťovány v souladu s klasifikací COICOP, ve které jsou např. kulturní služby uvedeny společně se zábavními službami v rámci jedné položky. Pro bližší členění výdajů domácností proto byla využita struktura výdajů (za vstupné) zjištěná v šetření KULT (MK) prováděného v kulturních institucích (viz tab. č. 2).

Z pohledu kulturních sfér **nejvíce prostředků domácností plynulo do sféry médií** (kino, rozhlas, televize, knihy a tisk, atd. - 30,6 mld. Kč, tj. 75%). Z této částky činilo např. vstupné v kinech 1,1 mld. Kč, na koncesionářské poplatky za rozhlas připadly téměř 2 mld. Kč, za televizi 5,4 mld. Kč a na knihy a tisk připadlo zhruba 11,8 mld. Kč. Mnohem méně prostředků domácnosti utratily ve sféře živé umělecké tvorby (2 mld. Kč, tj. 5%) a kulturního dědictví (2,6 mld. Kč, tj. 6,4%). V obou případech měly výdaje domácností podobu vstupného a také nákupu zboží kulturní povahy.

Při pohledu na výdaje domácností podle kulturních oblastí (viz tab. č. 1) je patrné, že nejsou k dispozici data za oblast architektury a správy. Na druhé straně zřejmě odpovídá skutečnosti, že výdaje domácností v oblasti správy kultury jsou zanedbatelné.

Nutno dodat, že vzhledem k neúplnému pokrytí poskytovatelů šetřením KULT, je úroveň přiřazení výdajů domácností na kulturu k jednotlivým poskytovatelům velmi nízká (viz tab. č. 2).

Podíl výdajů domácností na kulturu na celkových čistých peněžních výdajích domácností, činil zhruba 2,5%. Dlouhodobě se spíše snižuje, od roku 2005 rostly výdaje domácností na kulturu (a rekreaci) průměrným ročním tempem 3,7%, zatímco celkové výdaje domácností se zvyšovaly rychleji – o 5,9%.

2.2.2. Ostatní soukromé zdroje financování kultury

Do ostatních soukromých zdrojů financování kultury můžeme zařadit zdroje pocházející od nefinančních a finančních podniků (S 11, S 12), popř. i podnikatelů ze sektoru domácností (S 141, S 142) – dále také „podniky“ - a konečně i od nevládních neziskových institucí (S 15).

Údaje vztahující se k těmto zdrojům financování kultury jsou v porovnání s daty o veřejných výdajích a výdajích domácností na kulturu dosti odlišné. Rozdíly spočívají ve způsobech sběru dat. Veřejné výdaje jsou zjišťovány vyčerpávajícím způsobem a poměrně přesně v rámci čerpání veřejných rozpočtů, výdaje domácností jsou sice zjišťovány ve výběrovém souboru domácností, avšak navyšovány v souvislosti s bilancováním makroekonomických veličin dle zásad národního účetnictví.

Data o kulturních institucích zjišťovaná ročně statistickým výkaznictvím (včetně kulturně zaměřených neziskových institucí) jsou jiného druhu. Týkají se přímo jednotek, které jsou součástí kultury. S ohledem na skutečnost, že mají vést **k vyčíslení rozsahu finančních zdrojů vytvářených v kulturním sektoru v daném ročním období, nešetří se jako výdaje kulturních institucí – poskytovatelů, ale jako jejich příjmy (vč. veškerých dotací na investice a změny stavu cizích zdrojů, úvěrů apod.). Naopak se odpočítávají příjmy či dotace z veřejných prostředků, od mezinárodních institucí a od domácností** (např. vstupné či příjmy z prodeje programů, propagačních materiálů, v maloobchodě apod.).

V tom by však nebyl důvod ovlivňující jejich nižší kvalitu, ten je spíše ve výše zmíněných problémech provázejících všechna výběrová šetření v podnikové sféře (kvalita opory výběru, míra neodpovědí respondentů, kvalita dopočtů neodpovědí a na základní soubor). V případě statistického zjišťování u kulturních institucí (KULT) je dále nutno dodat, **že v oblasti ekonomických ukazatelů** započalo poměrně nedávno (v roce 2009). Nemá dlouhou tradici a to ovlivňuje negativně úroveň předkládaných údajů respondenty, míru neodpovědí i úroveň dopočtů konečných výsledků.

Delší tradici a zřejmě i věrohodnější výsledky mají tzv. podniková šetření prováděná pomocí výkazů P 5 – 01.

Zdroje vytvořené finančními a nefinančními podniky v oblasti kultury překročily v roce 2011 – dle výsledků výše jmenovaných zjišťování - **částku 159,1 mld. Kč** (tj. více než dvě třetiny celkových zdrojů) – viz tab. č. 1.

Co se týče rozdělení těchto prostředků do kulturních sfér, **nejvíce jich bylo použito v oblasti reklamy** (69 mld. Kč) **a dále tisku a audiovizuální techniky** (44 a 22,6 mld. Kč). Mnohem méně v oblastech tradiční kultury a v uměleckém vzdělávání – viz tab. č. 1.

Relace směřování zdrojů tvořených podniky jsou tak podobné relacím výdajů domácností a naopak opačné těm, které platí v případě veřejných výdajů na kulturu. **Přestože veškeré finanční vztahy mezi podniky a kulturními institucemi nejsou založeny na ekvivalentním principu** (dary, příspěvky, dotace), **uvedené směry finančních proudů – podobně jako v případě domácností – říkají mnohé o stupni uplatnění tržních vztahů** v jednotlivých oblastech kultury.

Podíl **nevládních neziskových institucí** na zdrojích kultury byl mnohem nižší, **přesahoval o málo více než 1% celkových zdrojů** (2,8 mld. Kč). Nejvýraznější úlohu sehrály zdroje těchto institucí v rozhlasovém a televizním vysílání a dále oblasti ochrany autorských práv.

2.3. Ostatní svět

Zdroje financování kultury označené „Ostatní svět“ (S 2) dále členíme na zdroje EU (S 21) a zdroje plynoucí od jiných mezinárodních institucí (S 22). Tyto prostředky získávají kulturní instituce

od EU v rámci regionální a strukturální politiky zaměřené na snižování rozdílů v úrovni rozvoje regionů.

Zdroje z mezinárodního prostředí představovaly zhruba 1% z celkových zdrojů (2,5 mld. Kč), proti roku 2010 se však zvýšily o více než 2 mld. Kč. Byly zaměřeny zejména na podporu rozhlasového vysílání a kulturního dědictví.

2.4. Obsahové zaměření zdrojů financování

Jak ukazují tab. č. 1, 2 a 3 v příloze, **celková výše finančních prostředků věnovaných v roce 2011 kulturním aktivitám** (dle administrativních zdrojů dat doplněných statistickými šetřeními) **dosáhla úrovně přesahující 237 mld. Kč.** V porovnání s předcházejícím rokem poklesla účast všech zdrojů s výjimkou zdrojů zahraničních.

K porovnání dat o finančních zdrojích vstupujících do kultury v časové řadě od roku 2009 je nutno dodat, že je prozatím problematické. Je to způsobeno více příčinami. V první řadě se v roce 2010 rozšířilo **pojetí sektoru kultury** (o umělecké vzdělávání, maloobchodní aktivity, překladatelské a tlumočnické služby atd.). Dále se postupně **zkvalitňují použitá data**, zejména pak v důsledku zahrnutí širšího souboru kulturních aktivit do řádných a doplňkových zjišťování a konečně byl změněn **metodický přístup** k propočtu zdrojů (zahnutí změn stavu cizích zdrojů v daném období).

V pořadí sledovaných zdrojů financování jsou podle velikosti na prvním místě podniky (téměř 66% celkových zdrojů), dále domácnosti (17,2%), veřejné rozpočty (14,6%), neziskové instituce (téměř 1,2%) a na místě posledním zdroje ze zahraničí (zhruba 1%). Zatímco **se veřejné zdroje nejvíce angažovaly v oblasti kulturního dědictví, uměleckého vzdělávání, interpretačního umění a správy, tak domácnosti a zejména podniky v oblastech tisku, audiovizí, reklamy a architektury.**